

Laca Tijdingen

België-Belgique
P.B.
1020 Brussel 2
1/1475

Driemaandelijks tijdschrift van LACA.
Geschied- en Heemkundige Kring van Laken

Jaargang 12 – Nummer 2 – december 2000

Laken

Wapen van de Koninklijke
Residentie Laken
Koninklijk Besluit van 20 april 1857

Verantwoordelijke uitgever:
Leon Candau, Rode Kruislaan, 15, 1020 Brussel, tel. 02/268.69.58
Afgiftekantoor : 1020 Brussel 2

➔ TEN GELEIDE ➔

1. - SCHIJNWERPERS OP DE MUTSAARD GERICHT

Geschiedenis is nooit af, dat maakt haar ook zo boeiend...Voor ons ligt het nog naar de drukpersen ruikende boek: "Maria Assumpta op Mutsaard-Laken / De Prehistorie 1926-1968". Het werd geschreven door Mevrouw Liliane Verhaeghe, echtgenote Karel Hemmerechts, historica en oud-lerares aan dezelfde school. Dit instituut groeide met de tijd uit een parochieschooltje op de Mutsaard. De auteur had aanvankelijk slechts de bedoeling een kleine bijdrage voor de schoolkrant samen te stellen. Al doende verwierf zij echter een bredere interesse voor het onderwerp.

Dit boek leert veel over de Mutsaard en zijn verleden. Ootmoedig op de borst kloppend wordt hier toegegeven dat LACA nooit de tijd nam noch de energie opbracht om deze Lakense uithoek, op de grenslijn met Vlaanderen, aan diepgaand onderzoek te onderwerpen. Mevrouw Liliane Verhaeghe heeft deze leemte aangevuld en dat is een grote verdienste.

In 1977 werd de brochure "50 jaar Kristus Koningparochie" uitgegeven. Het was een eerste waardevolle bijdrage om de ontstaansgeschiedenis van de kerkgemeenschap en de hieraan verbonden lagere school op de Mutsaard te verhelderen. Deze uitgave bundelde een keuze uit een artikelenreeks van de hand van de Heer A. Vanhuyse op basis van interviews, gepubliceerd in hetzelfde jaar in het tijdschrift "Kerk en Leven".

Mevrouw Liliane Verhaeghe bewerkte opnieuw het veelzijdige thema dat ze in de zomer van 2000 voltooide. Hier volgen enkele facetten, gelicht uit het werk, die we bewust uitkozen.

In 1921 werd de gemeente Laken met de stad Brussel versmolten. Maar toen trokken de relatief weinige kerkgangers van deze wijk op zondag nog naar Strombeek of naar de Sint-Lambertuskerk op de Heizel. In 1926 werd een nieuwe parochie "Mutsaert-Laeken-Koningslo" gesticht. Zij overschreed de stadsgrenzen. Terwijl "die van Koningslo" een boerenschuur tot kerkje ombouwden werd op de Mutsaard een grondstuk verworven. Met de financiering liep er aanvankelijk iets mis maar vrij vlug viel alles weer in de normale plooi. Eind december 1926 nam E.H. vanden Broeck de leiding over parochie. Deze krachtige persoonlijkheid slaagde erin een lagere school (1927) en een kerk (1928) op te richten.

Toen in 1927 de zusters van de Christelijke Scholen van Vorselaar (congregatie gesticht in 1820), op de Mutsaard arriveerden om het Kristus Koningschooltje gestalte te geven, besteedden zij meer aandacht aan de kinderen dan aan hun eigen minimale comfort. Dankzij forse giften van weldoeners konden ook nieuwe bouwactiviteiten bekostigd worden. Anderzijds is het zo dat de gestage verfransingdruk in de hoofdstad en dus ook op de Mutsaard (geen Frans, geen werkkans), de zusters tot heel veel pedagogische creativiteit aanspoorde.

De concurrentie met de "grote" plaatselijke gemeenteschool was groot. In de jaren dertig reeds ontstonden klassen met gemengd taalgebruik wegens de instroom van zuiver Franstalige leerlingen. Men gaf herhalingslessen, eerst in eigen taal, de week nadien in het Frans. Deze innovatie bleef gehandhaafd tot in het midden van de jaren vijftig!

Als na WO II in 1944 de lichten in het Westen weer aanflitsten stond de proletarische Mutsaardwijk op de drempel van een enorme metamorfose. Alles werd langzaam volgebouwd ten gevolge van een gestadige bevolkingstoename. Nieuwe behoeften drongen zich op. De Kristus Koning school zal ook stap voor stap inspelen op deze nieuwe behoeften.

Reeds in 1944 startte de Congregatie met een nieuw project: een vierjarige cursus "Snit en Naad". In deze "leerwerkafdeling" werd ook veel aandacht aan de Franse taal besteed. In 1963 ging de afdeling op in een zesjarige cyclus van het Beroeps Secundair Onderwijs onder de benaming Maria Assumpta Instituut.

En er gebeurde nog veel meer. Ondanks de schoolstrijd (1954-1958), opende het Maria Assumpta Instituut haar deuren voor een eerste humaniorajaar. Een Brusselse Schepen, de Heer De Rons, de voorzitter van het oudercomité, de Heer A. vander Kerken en ook de eerste directrice, Zuster Innocentia, trokken kranig de zware kar. De humaniora werd zelfs in 1962 met een Latijnse afdeling uitgebreid.

Nieuwe gebouwen werden opgericht, administratieve en personeelsproblemen werden met veel geduld en inzet overwonnen. De leerlingen bleven toestromen, voornamelijk vanuit nabijgelegen dorpen.

Aangezien de communautaire carrousel ook op de Mutsaard bleef draaien zal uiteindelijk de Franstalige Afdeling een eigen koers gaan varen. Dit leidde in 1973 tot een volledige boedelscheiding.

Mevrouw Liliane Verhaeghe ging zeer nauwkeurig te werk om de periode 1925-1968, de pioniersperiode zoals zij dit tijdvak zelf omschreef, uitvoerig te behandelen met toevoeging van interessante illustraties en documenten. Zij onderbouwde haar tekst met grondig uitgevoerd onderzoek in de archieven van het bisdom Mechelen, Brussel Stad en Koningslo, de Abdij van Tongerlo, het KADOC in Leuven en het schoolarchief. Zij interviewde een aantal bevoorrechte getuigen en informanten, raadpleegde ook enkele referentiewerken. De oogst was groot en leidde ertoe dat ze het verloop van de gebeurtenissen kon duiden in een breder perspectief.

Veel meer verneemt men in het boek. Als oud-lerares van de besproken instelling was de schrijfster nauw betrokken bij alle gebeurtenissen. Men voelt geestdrift in elk hoofdstuk. We bevelen onze LACA-leden deze historische schets dan ook zeer warm aan. Geestdrift is trouwens een van haar grootste kenmerken. Momenteel onderwijst ze twee maal per week Nederlands voor migranten in het G.C. Nekkersdal.

In dit verband vertrouwde ze ons een tijdje geleden toe dat ze hiervoor soms ons Tijdschrift LACA - Tijdingen benut. En voor het boek, en voor het hierboven vermelde initiatief, onze hartelijkste dank en waardering Mevrouw! Heemkunde en taalintegratie, een doelstelling die tot de dagelijkse realiteit kan gaan behoren?

U kunt een exemplaar van dit boek bestellen door overschrijving van 350 BEF (waarvan 50 BEF voor verzending) op het rekeningnummer 427-40955-31 van Maria Assumpta met vermelding "geschiedenis". U kunt het boek ook rechtstreeks op het secretariaat van de school aanschaffen tijdens de schooluren (300 BEF), Maria Assumptalyceum, P. Jansonstraat 57 - 1020 Brussel. Tel. 02/268.29.77 fax 02/262.12.02

2. - HEEMKUNDIGE KALENDER 2001

Er heeft zich kortelings een incident voorgedaan : terwijl de Schildknechtstraat in nachtelijke rust gedompeld was forceerde een stel dievengebroed de toegangsdeuren tot de burelen van het gemeenschapscentrum Nekkersdal. Doordat diverse computers en de bijbehorende software ontvreemd werden verdwenen ook de ingescande teksten en illustraties voor de jaarlijkse heemkundigekalender 2001. Alles lag klaar om aan de drukker te bezorgen. Herbeginnen was de boodschap maar het zetwerk en de afwerking hebben daardoor uiteraard veel vertraging opgelopen. Wij vragen onze leden hiervoor begrip op te brengen.

LACA spaarde geen moeite om ook dit keer weer een mooi ogende kalender samen te stellen. Prachtige oude prentbriefkaarten geven een beeld over oude trams op Lakense sites. Er kleeft zoals gewoonlijk weer een vleugje nostalgie aan deze productie.

Bestellen kan nog : zie alle informatie hierover op het bijgevoegde vouwblad in vorig nummer van LACA Tijdingen. Een telefoontje naar penningmeester E. Christiaens volstaat eveneens : 02/426.55.88 (liefst na de diensturen).

L. Candau
Voorzitter

HOE OUD WAS EN WERD DE DIKKE LINDE ?

De bewering van Edgard Goedleven, in "*De Koninklijke serres van Laken*" (Lannoo, 1988, blz. 69), dat de Dikke Linde pas met de bouwwerkzaamheden voor de Expo '58 gerooid werd, klopt niet.

Roger Platton schreef in ' *Le Heysel d' hier et d' aujourd'hui*' (1978, blz 66) dat hij in 1909 omgehakt werd, Pierre Van Nieuwenhuysen, in het artikel « Koninklijke Bomen in Laken », Liber Amicorum Prof. Dr. Em. Robert Van Passen (1993, blz 417 ook overgenomen in LACA Tijdingen, jg. 6, nr. 1, "*Koninklijke bomen in Laken*"), schreef onder dezelfde referentie naar Platton, "*In de lente van 1908 werd de oeroude boom niet meer groen en daarom kapte men hem kort nadien om*".

Men zou verwachten dat zoiets niet zou gebeurd zijn zolang Leopold II nog leefde (+ 17 december 1909), en dat waar hij als beschermer van andere oude bomen elders optrad, hij dat zeker zou gedaan hebben voor een die aan de rand van het koninklijk park stond.

Jammer genoeg deelde Platton niet mee waar hij zijn informatie haalde.

G. Des Marez schreef in zijn "*Guide illustré de Bruxelles, Tome I, 2ème partie, Monuments Religieux*", in de uitgave van november 1918, waarin Laken voor het eerst behandeld werd : " *...à l'angle de l'avenue Van Praet, qui part d'un carrefour où s'élevait jusque dans ces dernières années un vieux tilleul qu'on appelait le Gros Tilleul*".

Hoe dan ook, de Dikke Linde leeft alleen nog voort in de – gelukkig bewaard gebleven – benaming voor het kruispunt, en in enkele oude fotos en prentbriefkaarten.

Prof. Dr. A. Carnoy schreef een kleine studie over "*De Lindeboom in Folklore en Taalkunde*" (Miscellanea J. Gessler, 1948, blz 253 – 259), waarin hij stelt dat onze voorouders getroffen waren door de lange levenskracht van de linde, en dat daarom de (dorps-) gemeenschappen graag hun leven in verband brachten met dat van een linde, als getuige, beschermer en helper van de opeenvolgende generaties van dorpelingen

Op de dries, in 't midden van 't dorp, prijkte de linde, en de schepenbank hield haar zittingen er onder. Hij werd ook vaak geplant op kruispunten en driesprongen, als sein voor de reizigers maar ook als afweer tegen slechte invloeden. Onze Dikke Linde was er zeker een van dat soort. Tenslotte ook als grenspaal, weer wegens zijn taaheid en weerstandsvermogen. In de toponymie komt de linde zeer veel voor, zeker in onze streek.

In het fotoboek "*Merkwaardige bomen in Vlaanderen*" (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Aminal, Dienst Groen, 1989) worden enkele oude lindenesignaleerd : Avekapelle (Veurne) : 2 linden geplant in 1634, waarvan er één overschiet ; Oosterzele : linde bij een kapel uit 1637 ; Retie : de dorpslinde was er al in 1727 ; St. Martens – Leerne : vermoedelijk tussen 1770 en 1800.

Dikke Linde in volle bloei : vóór 1904, omringd door plaatselijke jeugd

Dikke Linde in wintertijd (zelfde periode) met herberg "Gros Tilleul" op achtergrond

De overlevering die een linde in Wijnegem tot 1312 terugvoert mogen we wel naar het rijk der legenden verwijzen.

In het bovenvermeld artikel behandelt Pierre Van Nieuwenhuysen het gedicht « Die Kaiserslinde – eine belgische Dichtung » van A. Lebermuth, in 1853 gepubliceerd.

Daarin bezingt de linde – te identificeren met onze Dikke Linde – het wel en wee van de Zuidelijke Nederlanden in de loop van de drie laatste eeuwen. Dat hij geplant zou zijn bij de geboorte van de latere Keizer Karel (1517), zullen we maar als een dichterlijke vrijheid beschouwen.

In het materiaal verzameld door dezelfde Pierre Van Nieuwenhuysen voor zijn monumentale doctoraatsthesis, Toponymie van Laken, 1998, vinden we al vermeldingen « bider linden te Laken » uit 1432, 1491, 1499, 1563, enz.

We vonden voor onze Dikke Linde een merkwaardig dokument uit 1591, waaruit blijkt dat toen al de linde 'daer deene baene naer Meysse loopt ende dander naer Grimbergen', als een alombekende plaatsaanduiding wordt gebruikt. Dat duidt er ook op dat het geen pas geplant boompje kan geweest zijn, maar toen al een respectabele ouderdom moet gehad hebben.

Was de dendrologie in het begin van de 20e eeuw wat verder ontwikkeld geweest, of had men toen wat meer belangstelling voor natuurbehoud en monumentenzorg gehad, dan zouden we wellicht nu de oudst bekende linde van het land in Laken gehad hebben ...

Het document, dat uit het Algemeen Rijksarchief, Schepengriffie Grimbergen, nr. 3566, komt, werd al eens eerder gepubliceerd door Arnoud Van Bever in Eigen Schoon en De Brabander, 1944, blz 52 – 54. Het is een brief van 20 maart 1592 waarmee de heer van Grimbergen kwijschelding verleent voor het misdrijf dat er uitvoerig in beschreven wordt. Mede wegens de bijzonderheden over de weg van Laken naar Grimbergen die erin voorkomen, is het interessant voor de plaatselijke geschiedenis.

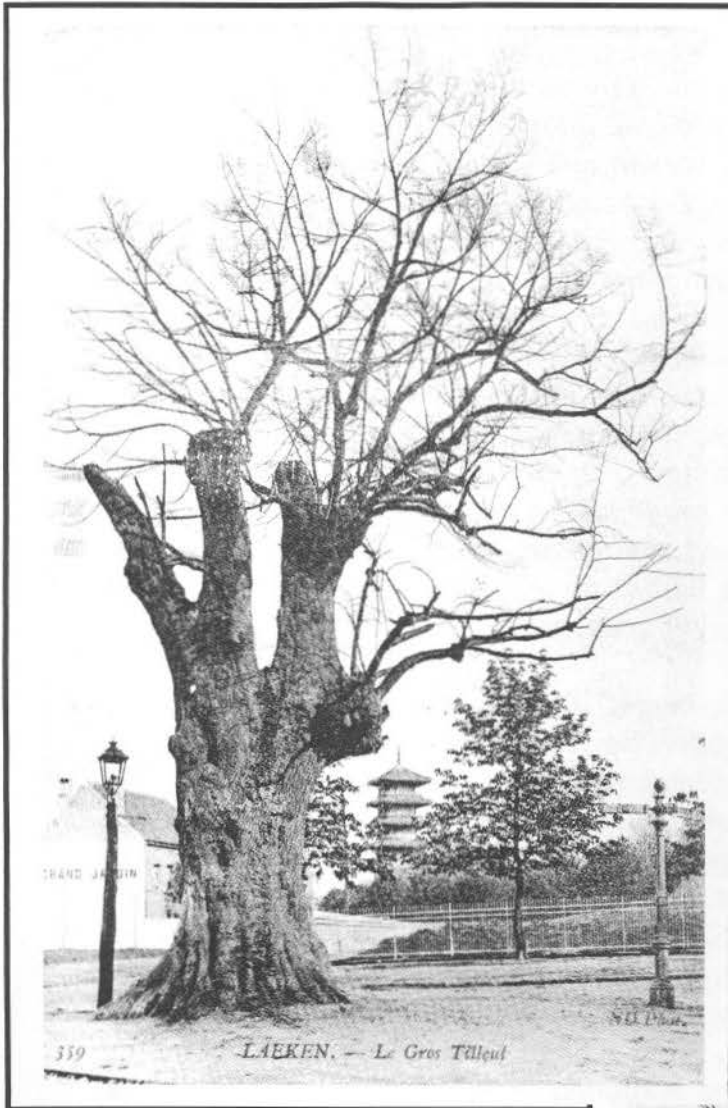
" Wij, Jonckheere Anthoen Longin, drossaerdt des Landts ende baenderije van Grimbergen... doen te wetene dat wij ontfangen hebben de ootmoedige supplicatie van Peeter Verbelen, meyssionierman, inhoudende :hoe dat hij suppliant, sonder jactantie gesproken, altijs hem heeft gedraegen ende alnoch draegende is , als een man met eeren behoirt, winnende voer hem, zijne huysvrouw ende kinderen, zijn broot int sweet sijns aensichts, sonder yemandt te cort gedaen te hebben in zijnen handel oft anderssints sijns weetens, dan dat hij nu onlancx, tot zijnen groot leetwesen, heeft geperpetreert den manslach hiernae verhaelt, in den persoon van wijlen Gijsbrecht van den Bossche, jonckman, sone Lauwereys van den Bossche, onsen scepene der hooftbanck van Grimberghen, toegecommen zijnde vuyt oirsaecke dat alsoo de vs. wijlen Gijsbrecht, de suppliant ende andere, den 24n dach der maent van junio a° 91 lestleden, wesende St Jansavont, vuerende die wagenen van Bruessel naer huys,

sijn onder wegen propoosten geresen van een wedspel, dwelck die vs. wijlen Ghijsbrecht hadde aengegaen met Pauwels Vermertten, preter van Grimbergen, van ierst ten huysse van Luppyne, weerdinne ende huysvrouw Jans Diericx, woonende tot Grimbergen vs., zoude wesen, tsij Pauwels te voete, oft hij Ghijsbrecht met wagene ende peerden. Ende alsoo sij int rijden waeren, ist gebeurt dat de suppliant, met Janne van den Perre, quaemen gereden tusschen den Dongelberch ende Linde, voer den wagen van den vs. wijlen Ghijsbrecht oft emmers tusschen de wagenen van die van Grimbergen. Ende want die van Grimbergen wilden oft meynden, midts den vs. wedspele, voer te rijden ende dat hem tselve worde beleth bij des suppliants ende des vs. van den Perre voerrijden, seggende totten vs. Ghijsbrecht: Ghij en cunt nyet verre voer gerijden tot dat de straete tharen breedste is, heeft de vs. Ghijsbrecht den vs. Jan van den Perre gesmeten op zijnen rugge met zijne roede, nemende de vs. wijlen Ghijsbrecht het peerdt des vs. van den Perre metten breydel. Daerop de vs. van den Perre vraechde waerom dat hij dat dede; dwelck gebeurde tot twee reysen toe, alsoo die vs. van den Perre nyet en begeerde te vechtene.

Ende gecommen zijnde omtrent de vs. Linde, daer deene baene naer Meysse loopt ende dander naer Grimbergen, hebben de wagenen van Grimbergen aldaer blijven stille staen, seggende de vs. Ghijsbrecht totter sijns vs. compaignie: Adam en rijdt nyet voort, wij moetender aen. Ende met dyen schoten sij den suppliant toe ende sloegen hem met henne roeden. Ende alsoo die vs. Jan van den Perre nyet en begeerde te vechtene, is met sijnen waegene van achtere nae gecommen. Ende daernae die vs. Ghijsbrecht ende Adam, den suppliant naloopende, hebben denselven gesmeten mette swinge ende wagenstringen, sulcx dat de suppliant genoodicht was hem te verwerene, ende alsoo sij tuymelden tot onder de Linde, de vn. Van den Perre ende eenen genoempt Steven Wouters, aencomende met henne wagenen, is den vs. Janne, die op des suppliants waegen sadt, zijnen stock affgenomen ende seyden tot malcanderen de vs. Jan van den Perre ende Steven Wouters: willen wij Peeteren (denoterende den suppliant) laeten vermoerden?

Soo smeeet de vs. van de Perre in den hoop ende vs. Ghijsbrecht ende Adam smeten op de suppliant mette wagenswinge op sijnen erm, soe dat sij ter eerden viel.

Ende hij suppliant die opraepende heeft metten swinge oyck gesmeten, ende de vs. Perre smeeet sijnen stock die hij in handen creegh in stucken op den vs. Adam. Ende daernae, hij suppliant vuyttreckende zijnen opsteker ende de vn. Ghijsbrecht ende Adam ewech loopende, heeft den selven Ghijsbrecht daer soe mede geraecht, tot zijnen grooten leetwesen, boven zijn borst, dat hij ter selven plaetsen oft nyet wijt van daer, op den staenden voet, is deser werelt overleden. Alwaer hij suppliant heeft doen stellen een houte cruys ende lene, ter eeuwiger memorien, opdat de passanten der sielen der vn. afflijvige soudén mogen gedachtich wesen ende daer voer bidden. Ende, want de vs. suppliant genoodicht zijnde, heeft moeten zijn lijff verweren ende metten vadere ende

Dikke Linde, vermoedelijk omstreeks 1907

Japanse Toren en uitspanning (guinguette) op achtergrond

Zelfde site, zelfde periode, gefotografieerd vanuit tegen-gestelde richting

vrienden des vn. aflijvige is overkommen ende gedaen heeft den behoirlijckensoen ende satisfactie aen den vs. geinteresseerde, volgende den overkommen dyen aengaende gemaect opten 8n dach der maent van november daernae. Ende dat hij voortaene, gelijk hij te voiren heeft gedaen, met God ende met eeren, voer hem, sijne huysvrouwe ende kinderkens wel soude willen in ruste zijnen cost winnen, soe en soude de suppliant nochtans (hem voer rigeur van rechte ende strangecheyt van justicien beduchtende) binnen den vs. lande van Grimberen noch oyck daerbuyten nyet geueghelijck dorren vinden, gaen, staen, converseren, noch zijn broot winnen, maer waer alsoo geschaepen zijn leefdage lanck desolaet ende ledich te gaene, buyten slants te doelen ende zijn vrouwe ende kinderen verlatende, verlooren te gaene, ten waere dat hem bij ons, van wegen Sijne Majesteit, heere van Grimbergen, vuyt sunderlinge gratie ende genaeden gegeven remissie, quyttschelding ende pardon van den manslach, ende versien van behoirelijke brieven van vergiffenis in sulcken cas dienende. Om welcke gratie, genade en brieven hij ons ootmoedelijck ende instantelijck heeft gebeden ende gerequireert, ende bij zekere zijne vrienden ende maegen doen bidden ende requireren, ter eeren van den bitteren lijden, passie ende doot ons lieffs heeren Jesu Christi, ons salichmaeckers ende verlossers, die welcke op heden heeft gesmaect. Waeromme zoe eest dat wij compassie ende medelijden metten selven suppliant hebbende enz..... "

Over de betekenis van het kruis dat aan de voet van de Dikke Linde werd aangebracht, leest men een en ander in een artikel van Louis De Man, Zoenkruisen (Eigen Schoon en De Brabander, 1953, blz 225-228). Het waren in een eerste periode werkelijke zoentekens, opgelegd door gerechtelijke beslissingen, waarbij de schuldige verplicht wordt op zijn kosten het zoenkruis op de plaats van de misdaad op te richten. De opvatting van het recht eiste een zichtbaar teken : zo werd aangezet tot gebed voor hem die zo plots gestorven was, maar zo werd ook blijvend herinnerd aan de straf.

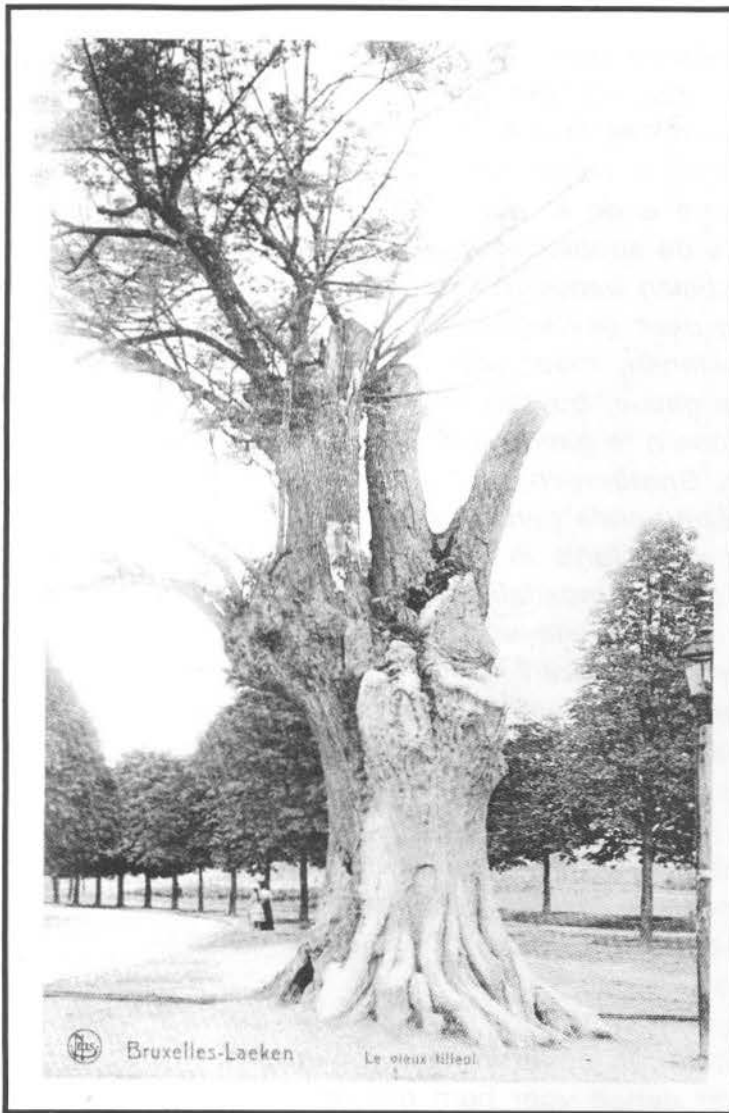
Hij geeft voorbeelden uit vonnissen van 1403, 1450, 1459, 1492, 1501, 1502, 1517, en 1537. In een latere periode, na de 15^e en 16^e eeuw, werd het kruis opgericht door familie of geburen van de overledene.

J. Gessler publiceerde een opschrift van een kruis voor een moord uit 1674 (Het boetekruis van Lubbeek, in Eigen Schoon en De Brabander, 1936, blz 299-301) waar ondermeer op stond : "*ende die moerdenaers syn ghewoerden speyse der wurmen*". Dat zal dus wel uit die tweede periode zijn.

Dat was een stenen kruis, dat er in 1936 nog stond, al was het opschrift onleesbaar geworden. Het houten kruis bij onze Dikke Linde zal het wel zo lang niet uitgehouden hebben.

Wim van der Elst

N.B. Illustraties uit de verzameling E. Christiaens

Dikke Linde met Meisseselaan op achtergrond

Dikke Linde op sterven na dood

AANVULLINGEN

NOG MEER OVER LOUIS HOUBA, GEMEENTESecretARIS VAN LAKEN

In ons tijdschrift van september 1991 werd een artikel gewijd aan het ontslag van gemeentesecretaris Emile Hellebaut en aan zijn opvolger Louis Houba.

Er werden enkele biografische gegevens van deze laatste verstrekt. (Geboren in Resteigne op 4 juli 1852 als zoon van Thérèse Joseph Houba. Luitenant bij het 9e Linierregiment, gedetacheerd bij het Ministerie "van Oorlog". In 1881 benoemd als gemeentesecretaris van Laken. Gehuwd met Adèle Clémence de Strooper. Een van de grote lanen werd naar het echtpaar Houba de Strooper genoemd toen zij nog leefden. Het heeft aldaar gewoond in het statig huis met nummer 59, dat nog bestaat. Was officier in de Leopoldsorde, beheerder van de "Comptoir d'Escompte" van de Nationale Bank van België in Mechelen en van de "Compagnie du Chemin de Fer du Bas Congo au Katanga". Louis Houba overleed op 4 oktober 1916. Maar in een noot werd aan onze lezers gevraagd meer informatie over Louis Houba, eventueel in hun bezit, aan LACA te bezorgen.

Er kwam maar één reactie, die echter bij nader toezien niet bruikbaar bleek. LACA ging dus zelf op pad...

Zoals in het artikel geschreven, leek Louis Houba zoon te zijn van een ongehuwde moeder, Thérèse Joseph Houba. Zulks blijkt uit zijn overlijdensakte, het document dat mij op het spoor naar verdere opzoeking aanzette.

136. L'an mil neuf cent seize, à dix heures et demie du matin, nous, soussignés, Jules Emile François Boelst, Echevin délégué, Officier de l'Etat civil de la commune de Laken, faisons la transcription de l'acte de décès dont la teneur suit : 418. Le cinq octobre mil neuf cent seize, à une heure de relevée, après constatation, nous Adolphe Buyl, Echevin délégué, Officier de l'Etat civil de la commune d'Ixelles, dressons l'acte de décès de Louis **Houba**, secrétaire communal honoraire de la Résidence Royale de Laken, ancien officier de l'armée belge, administrateur du Comptoir d'escompte de la Banque nationale à Halves, Officier de l'Ordre de Léopold, décédé le quatre de ce mois, à midi et demi, Avenue de la Couronne, domicile à Laken, Avenue Houba de Strooper, 59, âgé de soixante-quatre ans et trois mois, né à Resteigne (Namur) époux de Adèle Clémence Emma Marie de Strooper, rentière, fille de feu Thérèse Houba. Sur la déclaration de Joseph De Clercq, vivan, âgé de cinquante-trois ans, chef-bureau à l'administration communale de Laken, et de François Debaudenance, vivan, âgé de cinquante-sept ans, chef-bureau à l'administration communale d'Ixelles, domiciliés à Ixelles. Dupuel acte, fait en double, à leur a été donné lecture et qu'ils ont signé avec nous. (Signé : J. De Clercq, F. Debaudenance, A. Buyl Pour extrait déclaré conformément à l'art. 86 du Code civil. Ixelles, le 6 octobre 1916. Officier de l'Etat civil (Sig) A. Buyl

Muller

Uit de eerste opsporingen bleek dat Thérèse Houba nooit gewoond heeft in Resteigne (het geboortedorp Resteigne van Louis Houba). Zij kwam waarschijnlijk in alle discretie - zij was ongehuwd - bevallen in een klein dorpje in de Famenne. Van waar kwam zij dan ?

Dank zij de hulp van de heemkundige kringen van Wellin en Rochefort werden de roots van Thérèse Houba teruggevonden !

Zij was afkomstig uit Rochefort waar de familie Houba in de 19e eeuw hoog in aanzien was. Daarvan getuigen twee gebrandschilderde ramen in de dekanale kerk van Rochefort. Deze werden geschonken door de echtgenoten Houba - Serville en Aline Houba. Op de begraafplaats bevinden zich twee imposante grafmonumenten van familieleden, waarvan er één werd opgericht ter ere van "Jean Joseph Houba (décédé à Rochefort le 1er juillet 1873 à l'âge de 85 ans un mois et dix jours) et de Marie Françoise Crepin (son épouse décédée à Rochefort le 23 juillet 1879 à l'âge de 81 ans, onze mois et six jours).

Thérèse Houba werd in Rochefort geboren op 9.12.1831 (zie illustratie), dochter van deze Jean Joseph Houba, "artiste vétérinaire", en Marie Françoise Crepin. Welke kunst deze veearts beoefende blijft een vraagteken. De eerste getuige, vermeld op de geboorteakte, was François Joseph Crepin, griffier. François Joseph was de vader van de wereldberoemde botanicus François Crepin (Rochefort 1830 - Brussel 1903).

Du neuvième jour du mois de Décembre mil huit cent trente et un à deux heures de l'après-midi

ACTE DE NAISSANCE de Thérèse Joseph Houba

née le jour huit neuf Décembre à midi heure de

filie de Jean Joseph Houba

profession d'Artiste vétérinaire, demeurant à Rochefort

et de Marie Françoise Crepin

profession de minagère, demeurant à Rochefort

Le sexe de l'enfant a été reconnu être féminin

Premier témoin François Joseph Crepin, âgé de quatre-vingt ans,

profession de griffier, domicilié à Rochefort

Second témoin Nicolas Darnas, âgé de vingt-six ans,

profession de Cultivateur, domicilié à Rochefort

Sur la déclaration faite par ledit Jean Joseph Houba père de l'enfant

Constaté suivant la loi, par moi Louis Etienne Joseph Delvaux Bourgmestre

de la commune de Rochefort, faisant les fonctions d'officier public de l'état civil,

et après lecture faite aux témoins et déclarant, ils ont signé avec moi

L. J. Crepin

J. Houba

N. Darnas

Geboorte akte van Thérèse Houba

Bij de geboorte van deze laatste, (die later hoogleraar werd in Gent; oprichter en directeur van de Nationale Kruidtuin; auteur van talrijke wetenschappelijke werken; lid van de Koninklijke Academie van België; hij wordt in alle naslagwerken en encyclopedieën vermeld) verschijnt als eerste getuige Jean Joseph Houba, de vader van Thérèse Houba.

Waarschijnlijk waren deze getuigen schoonbroers en waren de vader van de beroemde botanicus en de moeder van Thérèse Houba broer en zuster (zie layout opgesteld door G. Vanden Bussche). (Bijlage 1)

De familie Houba bewoonde een imposant huis, gelegen rue des Tonniers, Place du Bary, aan de brug over de Lhomme, een zijrivier van de Lesse. Het huis bestaat nog en is beschermd door het Koninklijk Besluit d.d. 16 oktober 1975 (zie illustratie).

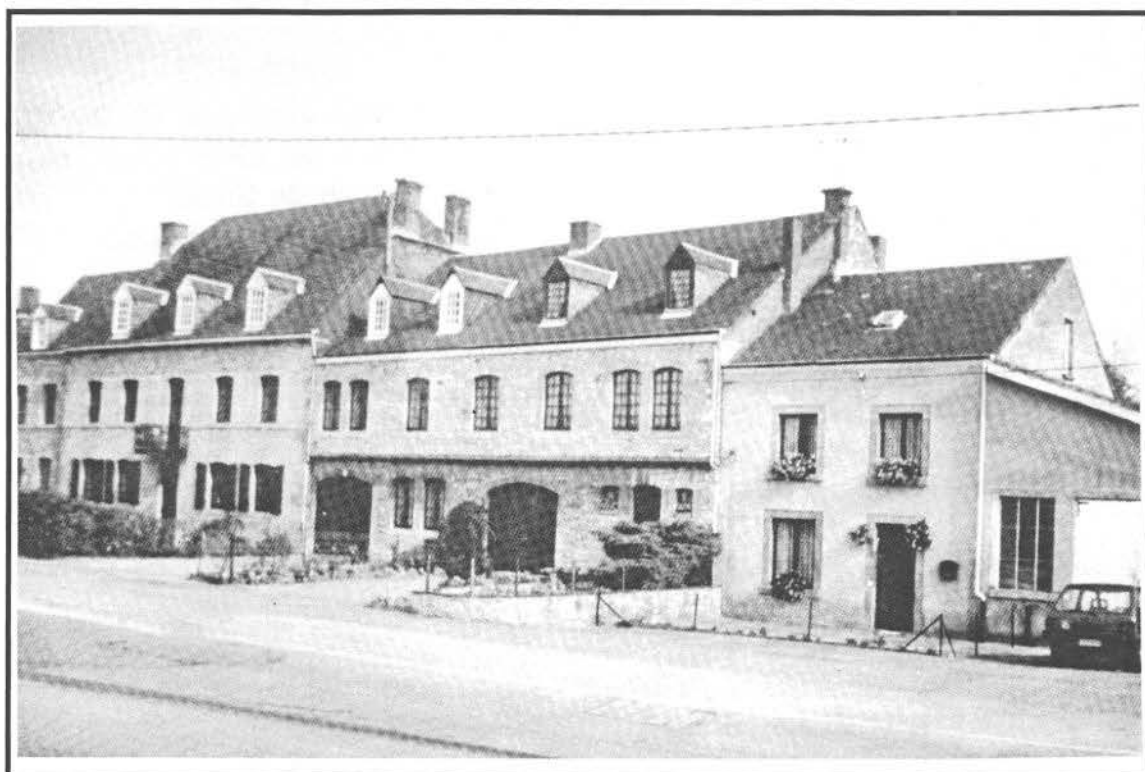

Foto van het huis in Laroche

Louis groeide er waarschijnlijk op want hij ging naar school in de "*Ecole moyenne*" van Rochefort.

Of Thérèse Houba toen ook aldaar verbleef kon niet achterhaald worden. Wel werden sporen van Houba's gevonden in Seraing, Herstal en Vesqueville (Saint Hubert). Ook is bekend dat een zekere Thérèse Houba in Schaarbeek gewoond heeft (Vandermeerschstraat, nummer 69). Sinds wanneer zij daar gevestigd was en van waar zij kwam kan niet achterhaald worden (de archieven van de gemeente werden door een brand vernield op 17.4.1911). Wel is bekend dat zij op 26.10.1911 verhuisde naar Nijvel (nummer 4 rue Lagasse; de straat bestaat nog).

Daarna is het spoor bijster geraakt (de archieven van de stad werden in mei 1940 vernield). Was zij op 4.10.1916 overleden ? Zij staat immers niet vermeld op het doodsprentje van haar zoon. Maar dat bewijst natuurlijk niets.

Louis Houba was een zeer goede leerling. Immers in 1866 was hij 3e laureaat (op een honderdtal mededingers) met 83,9 procent van de punten in een nationale wedstrijd over litteraire en wetenschappelijke vakken (bron : Histoire des Concours généraux de l'Enseignement primaire, moyen et supérieur en Belgique 1840-1881).

In 1867 werd hij tweede laureaat met 84,7 procent van de punten (zelfde bron).

Op 31 juli 1869 nam hij dienst in het leger en klom snel op in de hiërarchie : sergeant in 1870, sergeant-majoor in 1871, onderluitenant in 1872 en luitenant in 1879. Hij werd gepensioneerd in 1881 (Koninklijk Besluit d.d. 19.12.1881) nadat hij gemeentesecretaris werd van Laken. (Bijlage 2)

Louis Houba had nog andere banden met de hierboven vermelde familie Crepin. Adèle - Clémence - Emma - Anne de Strooper (geboren op 29/2/1856), met wie hij 19/8/1879 huwde, was de dochter van Jean Joseph de Strooper (65 jaar bij haar geboorte !) en van Clemence Joseph (sommige stukken vermelden Josepha of Josèphe) Crepin). Deze laatste, geboren op 18/2/1813 in Rochefort was de dochter van Jean Joseph Crepin. Welke de precieze familiebanden van deze laatste met de grootmoeder van Louis Houba waren, kon niet achterhaald worden. Dat zij tot dezelfde familie hoorden is waarschijnlijk. De bruid was al gehuwd geweest. Zij was de weduwe van Louis A. F. J. Deldime met wie zij een zoon had Emile Clément François Deldime (Namen 8.10.1877). (Stad Brussel. Bevolkingsregisters, boek 72 / blad 126/20)

Om te huwen met Louis Houba diende Adèle Clémence Emma Anna een bruidsschat mee te brengen (dit was een verplichting voor alle officiersvrouwen). Deze bestond uit een rente van 1.200 (douze cents) franken, betaalbaar per kwartaal. Zij werd ten voordele van de Belgische Staat gegarandeerd door een hypotheek op een huis dat de toekomstige bruid in onverdeeldheid bezat met haar moeder Clémence Joseph de Strooper (de moeder en weduwe) en dat gelegen was in de Groenstraat nummer 188 (akte verleden op 1.8.1879 door notaris Grosemans). Bij het verlijden van de akte was ook aanwezig Lambert Joseph Etienne Deprez, "intendant militaire de 1ère classe", directeur van de administratieve diensten van de provincie Brabant. Hij trad op voor de Belgische Staat en verklaarde in naam van deze staat de hypotheek als borg te aanvaarden. In het Koninklijk Besluit d.d. 12.7.1881 wordt toestemming tot het huwelijk gegeven (Documentatiecentrum Koninklijk Legermuseum - Persoonlijk Dossier Lt Louis Houba - nr. 5392 I. Nr. 8977).

De verplichting voor de officiersvrouwen een bruidsschat mee te brengen werd pas na de eerste wereldoorlog afgeschaft.

Het echtpaar Houba - de Strooper woonde op meerdere plaatsen in Laken : de Wautierstraat, 78 op 31.9.1881 (hij kwam uit Schaarbeek; hij was verplicht in Laken te wonen om zijn functie te mogen uitoefenen), Maria-Christinastraat, 182 later 165, (op 22.2.1882), Tielemansstraat, 159 nu Gustave Schildknechtstraat), (op 1.7.1892), Houbalaan, 59 (op 21.9.1905). De weduwe verhuisde later naar Elsene, Elizastraat, 15 (op 27.8.1923).

Volgens zijn overlijdensakte stierf hij op 4 oktober 1916 in Elsene, Kroonlaan nummer 1. Nu staat op dat nummer een polikliniek. Er werd gevonden dat daar tijdens de eerste wereldoorlog (1914-1918) een hospitaal bestond dat diende voor de kosteloze medische verzorging van oud-officieren (de actieven zaten achter de IJzer). Het militaire ziekenhuis was immers bezet door de Duitsers.

Louis Houba ligt op het Lakense kerkhof begraven (zie illustratie) - perk 2 D wegel 22) samen met zijn echtgenote "Anne" de Strooper (veuve en première nocés de A. Deldime (1856 - 1927) en Eleonore Antes (1891 - 1933 echtgenote van Emile Deldime (stiefzoon van Louis Houba).

* * * * *

Uit de bevolkingsregisters van de gemeente Sint-Gillis (opgesteld in het Frans) blijkt dat Thérèse Joséphine Houba gehuwd was met Louis Désiré Moreau, rekenplichtig ambtenaar, en aldaar gewoond heeft in de *Rue de l'Arbalète* 17/19, van 16 augustus 1866 tot 21 april 1868 komende uit Enghien, Rue Neuve, 60.

Bij aankomst in Sint Gillis telde het gezin reeds vier kinderen respectievelijk geboren in 1858, 1859, 1863 en 1865. Op 21 april 1868 verliet het kroostrijke gezin de woonplaats in Sint-Gillis en ging zich in Schaarbeek vestigen in de *Rue Gaucheret* 303. Er is hier geen sprake van Louis Houba, want naar alle waarschijnlijkheid werd dit kind elders uitbesteed, wellicht nog vóór het huwelijk.

Over de moeder van Louis Houba en haar familie werd dus heel wat ontdekt. Over de vader werd uiteraard niets in officiële documenten teruggevonden. Maar is het toeval dat het onwettige kind van een vrouw, die woonde in een stadje niet ver van het kasteel van Ciergnon, later gemeentesecretaris van de **Koninklijke** Residentie Laken werd en ook beheerder van de koloniale "*Compagnie du Chemin de fer du Bas-Congo au Katanga*", opgericht op initiatief van Leopold II ?

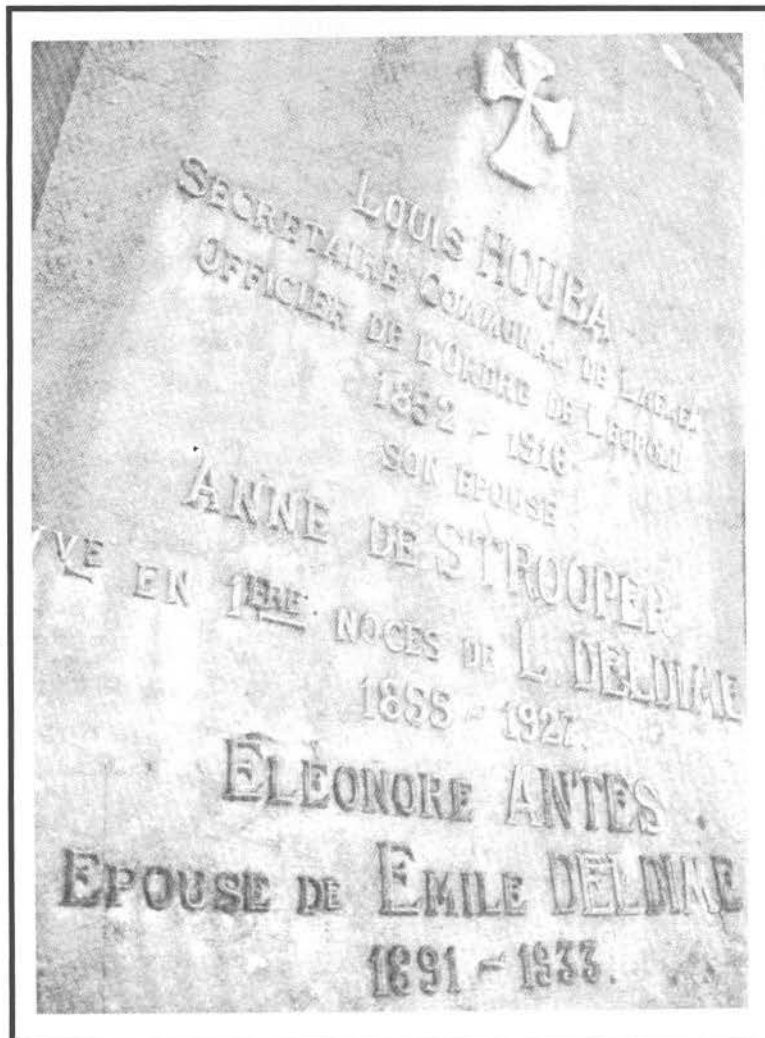
Over het liefdesleven van Leopold I in de Ardennen leze men Carlo Bronne (Léopold I et son temps, Brussel, 1942, p. 184) : "*Cependant la solitude du roi n'était pas si inhumaine que quelque brune fille d'Ardenne ne gagnât à la vesprée la Tour du Rocher pour n'en ressortir, disait-on, que dans le brouillard bleu du matin ...*" Toeval ? En in Rochefort vertelt men van hem: "*Quand il venait dans la région, il ne chassait non seulement le gibier mais aussi les villageoises.*" en dat er aldaar van hem nog meerdere afstammelingen bestaan.

Een Eerste Minister noteert "11.2.1865 (Leopold I was toen bijna 75 jaar oud) *On dit que Madame Meyer, la maîtresse du Roi est partie pour l'Allemagne et que S.M. a ramené, lors de son dernier voyage une jeune fille du Midi ??? (sic) des cancans sans doute. Du reste ces affaires là ne concernent pas le gouv't (sic). Les Chambres sont calmes. On cherche à les émouvoir par la presse mais rien n'y fait. Après la pluie vient le beau temps.*". (A. Vandenpeereboom - *La fin d'un règne*, notes et souvenirs; Edition établie et présentée par Marcel Bots, Gent, Liberaal Archief, 1994). Was hij misschien een halfbroer van Leopold II ?

Louis Houba heeft geen mannelijke nakomelingen. Zijn enige dochter Clémence Eugénie (Schaarbeek 15/12/1879) huwde in Laken op 2/2/1901 met een zekere Malcolm Henry Carter, en verhuisde op 5/2/1901 naar Londen.

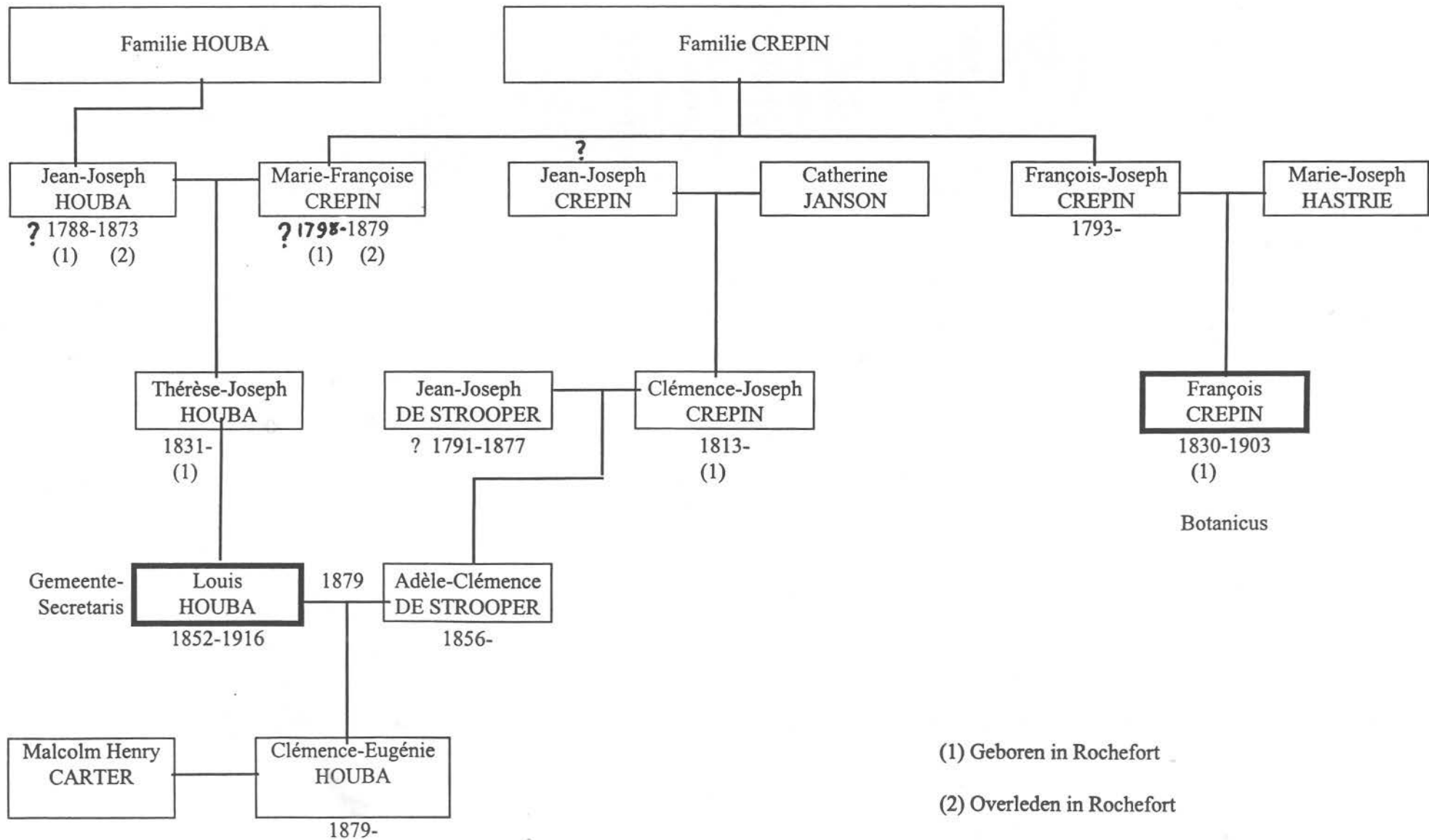
J. Dillen

Mijn dank gaat naar A. Buschmann (+), L. Candau, F. Collet (Cercle d'Histoire locale de Wellin), Fraussen (Stadsbestuur Brussel), P. Herbay (Cercle Culturel et Historique de Rochefort), G. Vanden Bussche en M. Verheyleweghen (deze laatste twee actieve leden van LACA). A. Villers (Kadaster Brabant).

Grafzerk Louis Houba op het kerkhof van Laken (Foto : P. Debecker)

SUMMIERE STAMBOOM VAN DE FAMILIES HOUBA EN CREPIN

(1) Geboren in Rochefort
(2) Overleden in Rochefort

Knouba, Louis, lieutenant pensionné, secrétaire communal de la résidence Royale de Sacken
Engagé volontairement comme caporal, le 31 juillet
1869.

Sergent, le 21 Mai 1870.

Sergent-major secrétaire, le 13 juin 1871.

A subi l'examen exigé des candidats à la sous-lieutenance, le 1er Août 1872.

Sous-lieutenant par arrêté Royal du 30 Décembre 1872

Porte-drapeau par arrêté Royal du 17 Mars 1874.

Déchargé, sur sa demande, de l'emploi de porte-drapeau par arrêté Royal du 1er Août 1876.

Attaché au département de la guerre, par arrêté ministériel du 21 Décembre 1876.

Cesse, sur sa demande, d'être attaché au Ministère de la Guerre, le 23 Septembre 1877.

Lieutenant par arrêté Royal du 14 Avril 1879.

Attaché définitivement au département de la Guerre, par arrêté ministériel du 13 juin 1879.

Admis à la pension, à partir du 26 Décembre 1881, par arrêté Royal du 19 Décembre 1881.

ARBEIDERSWONINGEN EN SOCIALE HUISVESTING IN LAKEN

Een brochure, samengesteld door de cel "*Historisch Erfgoed*" van de Stad Brussel bracht aan het licht dat Laken niet minder dan een dertigtal complexen met arbeiderswoningen en sociale huisvesting telde. Deze kunnen in vier groepen gerangschikt worden :

1. - Een eerste en omvangrijke groep bevindt zich in een driehoek gevormd door de vroegere Gemeenteplaats (nu Emile Bockstaelplein), de Emile Bockstaellaan en de de Smet de Nayerlaan. Deze gebouwen werden opgetrokken door diverse maatschappijen voor goedkope woningen.

2. - Een tweede groep bevindt zich op een traject vertrekkend van de Werkhuizengang nabij het oude Lakense station, via de Gemeenteplaats naar de de Smet de Nayerlaan. Het betreft hier een reeks oude, nu grotendeels verdwenen stegen, gerealiseerd op initiatief van het vroegere Weldadigheidsbureau, de voorloper van de Commissie voor Openbare Onderstand (OCMW). Een aantal huizenensembles werden eveneens opgericht door particulieren.

3. - Verder bestaat er een ongelijksoortige groep, gelegen aan de Oostkant van het Kanaal van Willebroek, langs de Antwerpsesteenweg en de Groendreef. Het gaat om woonwijken in de onmiddellijke omgeving van fabrieken, aantrekkingspunten dus voor de arbeidskrachten. Zij verdwenen intussen of hebben thans hun oorspronkelijke functie verloren (Familistère Godin). Respectievelijk in 1902 en in 1933 bouwden de Société Anonyme Civile d'Habitations Ouvrières en de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen elk een wooncomplex; de eerste rond een doodlopende straat, de tweede langs een nieuw ontworpen straat. Meer recentelijk nog werden een zestal woontorens opgetrokken nabij de vroegere helihaven, in navolging van de internationale moderne architectuurnormen. Aan weerszijden van de Antwerpsesteenweg uiteindelijk kwamen sociale woningen tot stand in partnership tussen de openbare- en de privé-sector.

4.- Tenslotte verrezen aan de grenzen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de tuinwijken en de Modelstad.

In 1919 start de geschiedenis van de sociale huisvesting in België met de oprichting van de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen (NMGW). Hoewel het tuinwijk-type haar voorkeur genoot moest de NMGW erkennen dat dit type niet alle problemen oploste die verband hielden met de woonproblemen van die tijd. In de wijken met hoge bevolkingsdichtheid zette de hoge prijs van de bouwgrond aan tot het bouwen van appartementsgebouwen.

Er waren in Laken verschillende vennootschappen actief die van de NMGW afhingen. De voornaamste was de coöperatieve vennootschap de Lakense Haard (LH). Zij werd opgericht in 1920 en ging uit van de gemeente, de Staat, het OCMW, de provincie en van een tiental privé-personen.

Voor de grote complexen streefde architect Fernand Brunfaut, die er bestuurder-beheerder van was, diversiteit na. Hij deed beroep op meerdere architecten. Het patrimonium van de vennootschap zou op dit ogenblik meer dan 2900 woningen tellen.

De groep binnen de driehoek Gemeenteplaats, Emile Bockstaellaan en de de Smet de Nayerlaan is, met 16 complexen, de belangrijkste qua aantal sites.

Drootbeek- en G. Schildknechtstraat.

In 1920 bouwde de LH een groep gebouwen in de Schildknechtstraat en ook het gebouw 113, Drootbeekstraat. De gebouwen in de Schildknechtstraat werden afgebroken en vervangen door een nieuw project in 1991. Het gebouw in de Drootbeekstraat is van de hand van architect Puissant.

Delva- Fineau- en Fransmanstraat.

De Lakense Haard vervierf in 1920 de woningen gebouwd door het OCMW in de Victor Mabillesstraat en besloot het huizenblok langs de Delva- Fineau- en Fransmanstraten aan te vullen. Om verscheidenheid te krijgen werd beroep gedaan op de architecten J. Van Neck, J. Diongre, P. Robberechts en M. Sally, J.B. Dewin, P. Bonduelle en A. Puissant. Sommige namen van deze architecten vindt men terug in andere gebouwen in Laken o.a. Van Neck (het Heizel-stadion) en Bonduelle (gemeentehuis). De gebouwen van de Victor Mabillesstraat werden in 1989 vervangen.

Kroonveldstraat 36-46.

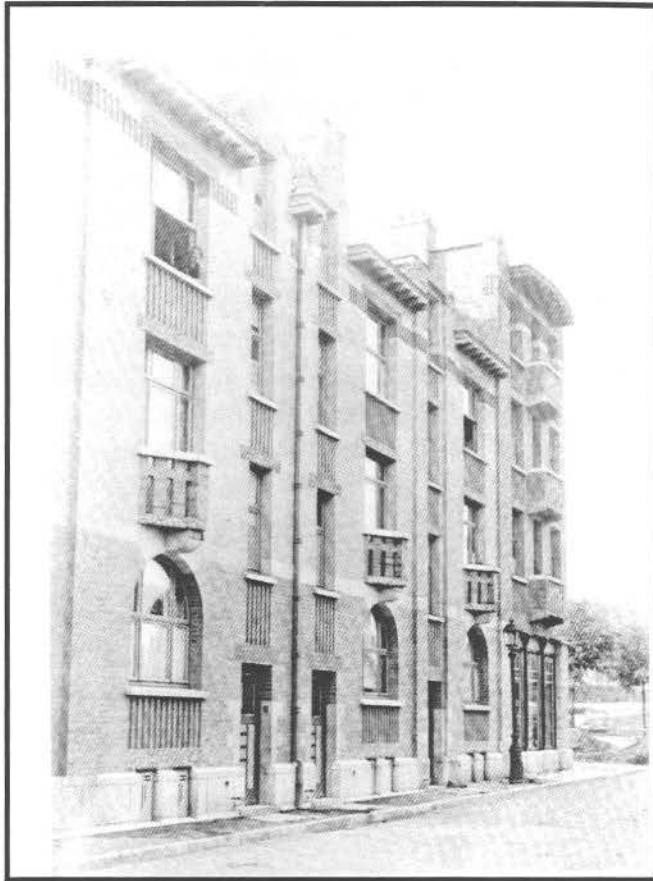
Het gaat hier om vijf gebouwen langs de spoorweg, in 1929 gebouwd door architect F. Van Stichel voor de Lakense Haard. Het laatste gebouw, naar de plannen van G. Brunfaut, was van de vier eerste gescheiden door een voetbrug over de spoorweg en verbond de Vander Aa- en Mode Vlieberghstraten.

Hoek van de Duiker- en Ter Plaststraat.

Dit gebouw werd in 1953 ontworpen door G. Brunfaut voor de Lakense Haard. Wij vermelden dat deze architect ook heeft deelgenomen aan het project voor de zetel van de UNO in New-York.

Ter Plast- Duiker- C. Ramaeckers- en A. Stevensstraat.

Wij hebben hier te maken met een merkwaardig geheel, in verschillende fases gebouwd door de architecten J. Diongre, J.B. Dewin, A. Puissant en F. van Stichel. Het geheel van gebouwen vormt een huizenblok tussen de C. Ramaeckers-, Ter Plast-, Duiker- en A. Stevensstraat met in het midden een binnenhof dat toegankelijk is vanuit de appartementen evenals terzijde van de Duiker- en A. Stevensstraten. De bouwwerken werden uitgevoerd in 1922 en 1932. De hoekgebouwen van de C. Ramaeckersstraat herbergen winkels. Met uitzondering van deze hoekgebouwen en van de huizen in de Duikerstraat ligt er voor alle gebouwen een tuintje.

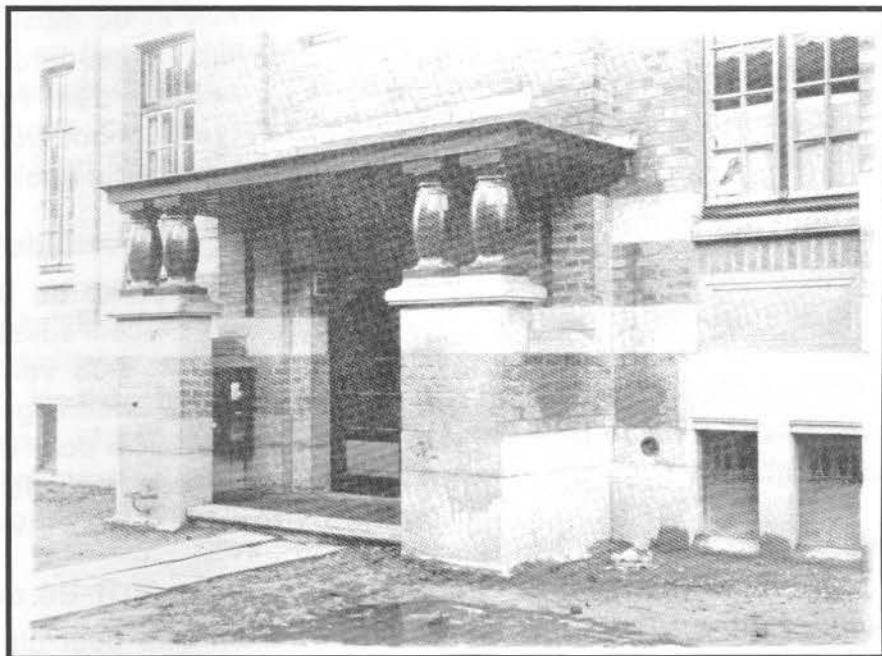
Gebouw :
meervoudige woonegelegenheden

Tijdvak : 1922-1923

Architect : J. Diongre

Plaats : Duikerstraat

Cliché : Marc Dhuicque

Gebouw :
meervoudige woonegelegenheden (portiek)

Tijdperk : 1922-1923

Architect : J.B. Dewin

Plaats : Ter Plaststraat

Cliché : Marc Dhuicque

Het geheel onderging in 1980 een grondige renovatie die voor het behoud van de straatgevels zorgde en de appartementen van modern comfort voorzag. Het renovatie-project is van de architecten Samijn en Vanden Bossche. Vroeger heette de A. Stevensstraat Fransmanstraat en de Ter Plaststraat heette Gasmeterstraat.

Omgeving van de C. Ramaeckersstraat.

In de wijk bouwde de Lakense Haard tussen 1952 en 1954 nog 244 woningen. Ook hier werden de projecten uitgevoerd door verschillende architecten die echter de vroegere hoogte van vier bouwlagen bewaarden. Wij vermelden de namen van E. De Keuleneer, A. Paulin en F. De Bondt, A. Peeters en E. Petit, en tenslotte, C. Desmaré.

E. Delvastraat.

Na de ervaringen van de Modelwijk en het Helihaven-project, besloot de Lakense Haard naar een meer traditionele architectuur terug te keren. Architect M. Vanden Bossche trachtte hier verscheidenheid in te voeren door het aanwenden van verschillende hoogtelijnen en afwisselende materialen.

Prins Leopoldsquare.

De gebouwen werden door de Lakense Haard opgetrokken in de dertiger jaren, met uitzondering van het nr. 38 dat pas in 1952 werd uitgevoerd door A. Peeters. Het nr. 1 van de Heymansstraat is het werk van L. Cardon. Het nr. 49 van de square, op de hoek van de Strauwenstraat, werd gebouwd volgens plannen van G. Brunfaut. Er is een winkel ondergebracht op de hoek van het gelijkvloers.

De C.V.H.B.A. "Coöperatieve Vennootschap voor Huisvesting van de Brusselse Agglomeratie" liet in 1930 vijf gebouwen optrekken op een perceel tussen de de Smet de Nayerlaan en de P. Strauwenstraat. Het gebouw nr. 568 van de laan en dat er achter werden ontworpen door J.B. Dewin. De drie andere gebouwen werden door G. Brunfaut ontworpen. De C.V.H.B.A. liet in 1955 door de Groep Structuur nog nieuwe woningen bouwen op de aanpalende percelen in de Heymansstraat en op de Prins Leopoldsquare. Het aanpalende nr. 21 werd ook door voornoemde groep ontworpen

Een aantal stegen, gangen of doodlopende straten maken ook deel uit van de tweede groep. In de 19de eeuw telde Laken zes stegen waarvan er drie verdwenen zijn : de Franckx- en de Lielensstegen, op de grens van Laken en Molenbeek en de Wautersgang die uitmondde op de Antwerpsesteenweg. Door de massale instroom van werklieden vanuit de dorpen naar de steden in de 19de eeuw en de vraag naar woningen die er het gevolg van was, ontstond een speculatiegolf rond onroerende goederen. Twee types woningen treden nu op de voorgrond : het "opbrengsthuis" en de "steeg". In deze laatste verhuurden gewetenloze promotoren tegen woekerprijzen minimale woningen zonder comfort, gebouwd met goedkope materialen die aan snelle verkrotting onderhevig waren.

Werkhuizengang.

Deze steeg mondt uit op de Kerkeveldstraat en loopt langs de spoorweg. In 1900 vond men er o.a. een gasfitter, twee mekaniekers en een schrijnwerkerij. (zie ook LACA Tijdingen Jaargang 10, nr. 3/4 juni 1999. G. Abeels : "De teleurgang van de Werkhuizengang" pp 26-30).

Steeg Leopoldstraat 161-171.

Oorspronkelijk (1885) omvatte deze steeg aan de straatkant twee huizen met een doorgang links en drie parallel gelegen huizen aan de achterzijde. In 1887 voegde men drie huizen toe aan de linkerkant van de doorgang en drie andere aan de achterkant. In de steeg ligt er vóór de huizen een tuin. De woningen beschikten er over meer ruimte, waren luchtiger en meer verlicht.

Mode Vlieberghsteeg 10-18.

Een dubbel huis langs de straat schermt een rij van drie kleine huisjes met tuin af. Er is een nauwe toegang tussen het dubbele huis.

Mode Vlieberghstraat 1-35.

Het gaat hier om 19 gemeenschappelijke woningen, gerealiseerd naar een project van Henri Jacobs, dat deel uitmaakte van een serie van 49 projecten die werden ingediend en beoordeeld door een wedstrijdjury, georganiseerd door het Lakense Weldadigheidsbureau in 1891. Op de hoek van de straat werden er in 1894 twee nieuwe huizen aan toe gevoegd. Vele gevels werden hernieuwd, alleen nummers 3 en 5 zijn nog min of meer in hun oorspronkelijke staat.

Victor Mabillesstraat.

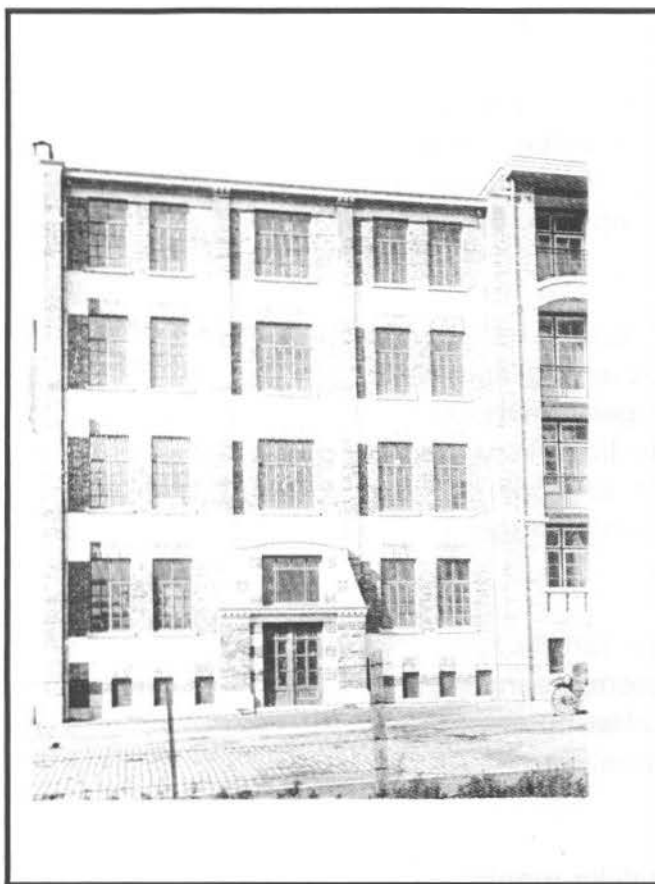
Oorspronkelijk (1911) ging het om 4 onroerende goederen die door het Weldadigheidsbureau werden ingebracht als dekking bij zijn toetreding in de Lakense Haard, opgericht in 1920. In 1933 werd het complex wegens ouderdom, afgebroken en vervangen door een nieuw project van het architectenbureau "Les Ateliers de Bruxelles" dat 49 appartementen en 14 privé-garages omvat.

Gasstraat 85-107 en Ledeganckstraat.

Het gaat om 39 huizen die in 1911 door een privé-persoon, Camille Simoens, gemeenteraadslid en aannemer-metselaar, naar plannen van een zekere Wery, gebouwd werden. De huizen zijn goed onderhouden maar enkele ondergingen verbouwingen die de mooie eenheid van het geheel opheffen.

Ledeganckstraat 27-35.

Hier vinden wij 5 verschillende huizen met overeenstemende kleuren en decoratieve motieven. Zij werden in 1913 gebouwd door J. Dubrucq. Een der huizen moest oorspronkelijk een groot café herbergen.

Gebouw : werkmanswoningen

Tijdvak : 1920-1921

Architect : J.B. Dewin

Plaats : G. Schildknechtstraat

Cliché : André Darché

606 Bruxelles-Laeken
Foyer Laekenois, Rue Charles Ramaeckers

Charles Ramaeckerstraat (prentbriefkaart)

In Laken hebben ook twee bouwtypes, bestemd om werkkrachten aan te trekken en te huisvesten, samen bestaan. Het gaat om de thans verdwenen huizen van de Brusselse Gasfabriek en de Familistère Godin.

Familistère Godin.

De historische waarde en het unieke karakter van dit complex hebben de bescherming ervan als monument in 1988 gerechtvaardigd.

Het gaat om een samenlevingsmodel dat door Jean-Baptiste Godin reeds in Frankrijk werd toegepast in zijn kachelfabriek. Al de mensen die tewerk werden gesteld bij de onderneming, de werkgever inbegrepen, waren er verenigd, vandaar de naam "Familistère".

De familistère gelegen aan de Werkhuizenkaai 156 -157, dateert van 1887. Het geheel omvatte 72 woningen, een lagere school en een weeshuis. Het werd zwaar beschadigd tijdens de tweede wereldoorlog en werd niet heropgebouwd volgens de oorspronkelijke plannen.

In 1960 sloot het bedrijf zijn deuren en de laatste bewoners verlieten in 1971 het pand. Sedertdien werd het geheel een kantoorgebouw.

Walraevensstraat.

De stad Brussel besloot in 1885 woningen te bouwen voor de werklieden van de gasfabriek tussen de Zenne en het Kanaal. De 11 huizen konden onderdak bieden aan 60 à 70 families. Naast de eetzaal voor de werklieden waren er in de fabrieksruimte ook 24 cellen voorzien van baden en stortbaden. Voordien bestond er ook een plan voor een kindertuin maar het is niet bekend of dit ooit gerealiseerd werd. Omstreeks 1960 werden de huizen afgebroken en op die plek werd de groothandelsmarkt opgericht.

Bloemenkrans.

In 1933 werd door de "Société Anonyme Civile d'Habitations Ouvrières" een geheel van woningen opgericht rond een doodlopende straat, ter hoogte van het huis met nummer 407 gelegen langs de Antwerpsesteenweg. Een portaal met opschrift "Bloemenkrans" verdeelt het complex in twee afzonderlijke delen en leidt naar een binnenstraat. Langs deze straat werden vrij ondiepe woningen gebouwd. Sedert 1978 is het ganse complex eigendom van het Woningfonds van de Gezinnen van het Brussels Gewest.

Arbeidsstraat.

In een reeds erg verstedelijkte wijk, op de grens van Brussel en Laken liet de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen in 1902 een reeks appartementsgebouwen optrekken. Het project werd aanvankelijk aan verschillende architecten toevertrouwd maar uiteindelijk werd het, na veel geharrewar, aan de stadarchitect Popelin toegewezen.

Volgens de plannen moesten 23 gebouwen opgericht worden waarvan 19 langs een weg die aangelegd moest worden tussen de Masuistraat en de Groendreef. De werkelijk opgetrokken gebouwen wisselden af in kleur en gevelbreedte. De promotor was zich bewust van de onvolmaaktheden van het plan en besloot de hoekgebouwen niet op te trekken.

Deze zouden slechts in 1927 naar een nieuw project van architect Crockaert gebouwd worden. Dank zij de ligging had het geheel succes. In de tachtigerjaren werden deze gebouwen door het bureau "Architectuur en Urbanisme" van A. en M. Vanden Bossche gerestaureerd.

Voor het ogenblik is het 'geheel in goede staat, zij het ietwat gedenatureerd.

Helihaven.

In het kader van een gezondmakingpolitiek van de sloppen gelegen in de wijk van de Antwerpsesteenweg, de Helihavenlaan en de Willem de Molstraat werden, tussen 1973 en 1978, door de Lakense Haard en de stad Brussel, zes torengebouwen opgetrokken. Die tellen samen ongeveer 600 woningen uitgevoerd volgens de plannen van de architecten M. Brunfaut, A. Lacroix en G. Pepermans. Deze architecten pasten de normen toe opgesteld voor de Modelstad. Daar werden groenzones en speelpleinen aangelegd rondom een contactcentrum.

Noordwijk.

Dank zij een partnership tussen de openbare- en de privé-sector en de aankoop door de Lakense haard werden gemengde woon- en handelsgebouwen opgetrokken aan weerszijden van de Antwerpsesteenweg, naar een project van het bureau "Les Ateliers de Bruxelles". De aanleg gebeurde in twee fases, respectievelijk beëindigd in 1992 en 1996, waardoor de huurders 131 woningen en 17 winkels ter beschikking kregen. Het is de bedoeling dat de gemengde functies het stedelijke weefsel herstellen.

* * * * *

De meest afgelegen gedeelten van Laken werden slechts na de tweede wereldoorlog verstedelijkt. Bij die gelegenheid werden nieuwe mogelijkheden uitgetest die ingegeven waren door praktische ervaringen in Engeland en Nederland, meer bepaald door de toepassing van de tuinwijk formule. Deze formule was aangepast aan de randstad waarbij de voordelen van een groen kader kon gecombineerd worden met een aanvaardbare grondprijs. Men deed ook beroep op nieuwe bouwmethodes en het gebruik van nieuwe materialen. Een nieuwigheid, die een zeker succes kende, bestond erin de levenslange huurders te integreren in hun buurt door het oprichten van huurderscoöperatieven.

Romeinsesteenweg.

In 1920 werd door de Lakense Haard een kleine tuinwijk gebouwd op het perceel tussen de Kleine Romeinsesteenweg, de Romeinsesteenweg en de Paul Emile Jansonstraat. Door de architecten Dewin, Robberechts en Selly werd een geheel ontworpen, bestaande uit 20 per twee gegroepeerde woningen volgens twee verschillende grondplannen en vier opstanden. Rond de huizen liggen tuintjes.

Complex Jan de Bolognelaan, Wannecouterlaan, De Wandstraat.

Het gaat om drie langwerpige gebouwen, in 1960 opgetrokken door G. Brunfaut voor de Lakense Haard. De architect heeft rekening gehouden met de bestaande bebouwing door de hoogte van de nieuwe constructies te laten samenvallen met die van de Jan de Bolognelaan en de De Wandstraat. De kleuren aangewend voor de buitenbekleding en de loggia's getuigen van de invloed van Le Corbusier. Het geheel is aangelegd rond een grote tuin.

Wannecouterlaan.

In 1922 bouwde de Lakense Haard een tuinwijk aan weerszijden van de Gustave Demanetstraat, de Wannecouterlaan en de De Wandstraat. Het geheel omvat 43 huizen, per vier of vijf gegroepeerd en ontworpen door de architect Robberechts. Dit ensemble is vergelijkbaar met de tuinwijk van "Le Logis" in Bosvoorde. De afwisselende inplanting van de huizen, de diversiteit van de gevels met eerbiediging van een homogene stijl, de verscheidenheid in de toegangswegen (gang, poort, paden) en de goed verdeelde volumes rond binnenplaatsen maken deze tuinwijk tot een merkwaardig geheel.

Verregat.

In het begin van deze eeuw bevond er zich op de plaats "Verregat" genoemd slechts een enkele hoeve. In 1922 werd de coöperatieve vennootschap "Le Home" opgericht door 120 kandidaat-huurders, voornamelijk bedienden van de Gasmaatschappij van Sint-Joost-ten-Node en later bedienden van de Administratie van de Spoorwegmaatschappij en van de Administratie van de Post en Telegraaf. In deze periode was deze landelijke omgeving enkel met het centrum verbonden door de Houba de Strooperlaan.

Deze wijk werd in twee hoofdfases gebouwd (1922-26 en 1951-53). Op een totaal van 450 werden 177 huizen en een lot van 14 appartementen gebouwd tijdens de eerste fase, volgens plannen van architect Henri Derée.

De huizen werden per blokken van twee tot tien woningen geschikt rond verharde straten. Rondom de meeste huizen liggen tuinen. Ongeveer twee derde van deze woningen werd aangekocht door de leden van de coöperatieve.

Dank zij de verkooppolitiek aan de leden kon "Le Home" in 1952 nog 27 nieuwe gebouwen optrekken met daarin 144 appartementen aan de Magnoliaaan, volgens plannen van architect Jules Ghobert.

Modelwijk.

De Modelwijk kwam tot stand met het oog op de Expo'58. De Lakense Haard deed beroep op bekende architecten zoals R. Braem, V. Coolens, de Groep Equerre, R. Panis, de Groep Structuur en J. Vandoosselaere. Om zoveel mogelijk lucht en licht te verkrijgen, in een zo groen mogelijk kader, werden de torengebouwen op palen gebouwd op een natuurlijk golvend terrein. Het was de bedoeling dat de wijk alle normale stedelijke voorzieningen zou omvatten : scholen, een turnzaal, sport- en ontspanningsterreinen, een winkelcentrum, een supermarkt, een tankstation en een sociaal centrum. Het ontwerp liep echter vertraging op en werd niet afgewerkt. In 1979 besloot de Lakense Haard door de Groep Structuur 6 kleine gebouwen aan de rand van de Modelwijk te laten bouwen zonder binding met deze laatste. Hij keerde zo terug naar een meer traditionele stedenbouw.

BESLUIT.

Wij hebben ons in dit artikel beperkt tot een inventaris van de gebouwen. Omdat wij dachten dat eerder specialisten hiervoor belangstelling zouden hebben, hebben wij, vrijwillig, architecturale details weggelaten. Voor lezers die hiervoor belangstelling hebben verwijzen wij naar de brochure uitgegeven door de Cel Historisch Erfgoed van de Stad Brussel waarop, voor dit artikel, beroep werd gedaan. Deze brochure is gratis verkrijgbaar op volgend adres :

Anspachlaan, 6, 1000 Brussel. Tel. 02/279.30.10.

G. Vanden Bussche
Vertaling : J. Fransman

Illustraties : Verzameling E. Christiaens

Gebouw :
Meervoudige woongelegenheden

Tijdperk : 1922-1923

Architecten :
J. Diongre - A. Puissant

Plaats : Ch. Ramaeckersstraat

Cliché : Marc Dhuicque

Gebouw :
werkmanswoningen

Tijdperk : 1920-1921

Architecte : P. Bonduelle

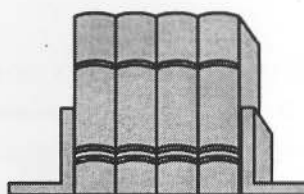
Plaats : Fineaustraat

Cliché : Marc Duicque

INHOUD

	pag.
1. - Ten Geleide	1 - 3
1. Schijnwerpers op de Mutsaard gericht	
2. Heemkundige kalender 2001 (L. Candau)	
2. - Hoe oud was en werd de Dikke Linde ? (W. van der Elst)	4 - 10
3. - Aanvullingen : Nog meer over Louis Houba, gemeentesecretaris van Laken (J. Dillen)	11 - 18
4. - Arbeiderswoningen en sociale huisvesting in Laken (G. Vanden Bussche) (Vertaling : J.Fransman)	19 - 29

Met de gewaardeerde steun van de
Vlaamse Gemeenschapscommissie
en de Stad Brussel

